Független művelődési és helytörténeti havilap
XXVIII. évfolyam 2. (732.) szám, 2022. február 17. – csütörtök

HÉTFALU

Szerkesztők: Hochbauer Gyula és dr. Kovács Lehel István

Alapította és szerkesztette (1906–1911): dr. Fekete Endre és Kiss Béla

● Kovács Lehel István

Mit tudunk a Tészláról?

A Tészla (Tesla, Thezla)a Csukás fehér mészkő alkotta, 1613 m magas előhegye.

Az *Erdély* 1901. évi, 10. évfolyam, 8–10. számában Fodor János arról számol be, hogy az EKE Brassó megyei osztálya 400 korona költségen a Tészla-patak mentén, a Tészla-tetőn át turistautat épít a Csukásra.

Déry József így ír a *Turisták Lapja* 1896. évi, 8. évfolyam számában a Tészláról: *„Megtöltjük üvegeinket a Tészla patak hűs vizével s ezt köpönyegünkbe csavarva hátizsákunkba tesszük, mely így meg lévén védve a nap hevétől, hűvösségét órákon át megtartja. Vizet azért szükséges magunkkal vinni, mert további utunkban patakot már nem lelünk s a mi csekély vízre akadunk is, az ihatatlan. Így felszerelve délkeleti irányban egyenesen nekivágunk az árnyas erdővel borított, enyhén emelkedő gerincznek, melyen a hegyi pásztorok lovai által letaposott elég jó ösvényen körülbelül másfél óráig gyalogolva, gyönyörű alhavasi rétre jutunk, hol örömmel tartunk pihenőt annak a megkapó látványnak szemlélésére, mely figyelmünket lebilincseli. Ez a Tészla rétje. Alig néhány lépésnyire előttünk a juramész sziklákból álló, legömbölyített tetejű Tészla emelkedik hófehér szirtjeivel, melynek egyes sziklái közül világos smaragdzöld fűszőnyegek mosolyognak felénk, szakadékaiból pedig haragos-zöld fenyvesek emelik karcsú törzseiket az ég felé. Alattunk, a meddig a szem ellát, egy bizarr rendetlenségben méltóságos lassúsággal hömpölygő ködtenger terül el, – egy végtelen ködóceán, hullámaival mintegy ostromolva a belőle szigetek gyanánt kiemelkedő csúcsokat – egy gomolygó, füstölgő, olvadt ezüsttömeg, mely szüntelen változtatja, alakítja a Tészla reá vetődő árnyékát. A köd mozgása következtében az árnyék hol elnyúlik, hol összetömörül, majd szétválnak a forrongó tömegek s a felhőfoszlányok közt bepillantást nyerünk az alattok húzódó völgyek kékes sötétjébe. Időnként elszakad egy-egy felhődarab, felemelkedik s a szellő által elkapva, fehér lepelbe burkolt, kiterjesztett karú démonként rohan el fejünk felett. Alig győzünk betelni ennek a forrongó kráternek szemlélésével, pedig mily érdekes látnivalókat fedezhetünk fel, ha más irányban is széjjel tekintünk. Ott van maga a Csukás sajátságos sziklaképződményeivel, a Dongókő fehér szirtjeivel, a Keresztény-havas, Bucsecs, Nagy-kőhavas stb. kéklő csúcsai. A Tészla kúpjától jobbra kis faépületet fedezünk fel, ez egy kordonház, hova állítólag meghálni járnak azok, kik a napfelkeltét a csúcsról akarják élvezni. Nem gondolom azonban, hogy ezt a szennyes deszkabódét erre a czélra fel lehetne használni, mert eső idején ide hajtják be a pásztorok juhaikat s ezek a kordonházat annyira összerondították, hogy abban tiszta helyet alig találunk. A tőle nem messze lévő sztina azonban, melyet a barátságos oláh pásztorok szívesen bocsátanak rendelkezésünkre, ennek a czélnak jobban megfelel, annál is inkább, mert itt gyakran juhtúró vagy sajtfélékre is szert tehetünk, sőt közelében egy forrás által képezett tócsát is lelünk, melynek vize azonban sárgás színű és ihatatlan, de a magunkkal hozott conservek megfőzésére esetleg igen jól felhasználható."*

Megjegyzés: A kordonház az országhatár mentén álló katonai őrház (Kordon-ház). Helye: Kordon-tisztája. *„Utótagjában a »tisztás« jelentésű **tiszta** tájszó látható. A tisztás nevét attól nyerte, hogy a rumén megszállás előtt katonai őrház állott itt."* (Árvay József: *A barcasági Hétfalu helynevei*, Minerva, Kolozsvár, 1943) *„A kordonház nyitott két szobával és padlással ellátott szilárd faépület. Az ajtó s az ablakok az ó-sánczi útkaparó házban vannak letéve"* – írta Méhelÿ Lajos. Az útkaparó ház egyik szobáját turistaszállóvá rendezte be a vármegye. *„Tisztára meszelt helyiség, deszkaprics szalmazsákokkal, fehérre súrolt asztalok, nehány szék és takaréktűzhely elég ahhoz, hogy az utas az időjárás viszontagságai közepette s a fáradságos napi túra után menhelyet, nyugvó szállást találjon ott."* (*Erdély*, 1905, 14. évfolyam, 9–10. szám.)

1903-ban az EKE Brassó megyei osztálya január 18-án tartotta évi közgyűlését dr. Zakariás János elnökletével a brassói magyar Kaszinó helyiségében.

1902-ben 350 korona kölcsönt vettek fel, hogy a Tészlán lévő kordonházat menedékházzá alakítsák,

kibővítsék. Ekkor számoltak be arról is, hogy a tervezett csukási turistautak elkészültek. Felmerült, hogy utat készítsenek a Tészla-tetőre, végül a helyszíni szemlézők azt javasolták, hogy a menedékházat költöztessék inkább a Bretocsa-nyeregbe, mert *„turistasági szempontból a kordonház nem fekszik jó helyen és annak egy kedvezőbb, inkább az útvonalba eső helyre való áthelyezése kívánatos. Ennek az áthelyezésnek és a szükséges kibővítésnek költsége azonban 600 kor. költséggel járt volna, amire fedezetünk nem volt. Időközben a központi választmánytól hordozható, vasalkatrészekből összeállított menedékház tervét kaptuk meg, mely 1100 kor. ért. szállíttatik a Csáky-féle prakfalvi gyár által. Erre való tekintettel mi egy ilyen új menedékház felállítását vettük tervbe a Csukás lábánál a Bretocsa, általunk »Visszhang« nyeregnek elnevezett helyen, a melynek felállításával elesne a Tészla-tetőn levő menedékház kibővítésének és áthelyezésének szüksége".* (*Erdély*, 1903, 12. évfolyam, 1–3. szám.)

Végül a szűkös költségvetés miatt csak a kordonház felújítása mellett döntöttek. Rá egy évre az *Erdély* 1904. évi, 13. évfolyam, 1–2. száma így számol be: *„A Brassó vármegyei hegységeknek néhány évvel ezelőtt még turistaságilag nagyon elhanyagolt része, úgyszólván hamupipőkéje volt a Háromszék vármegyéből áthúzódó bodzai hegységnek főcsoportja és sarka: a Csukás. Pedig a Csukás hegycsoportnak két hatalmas kőbordára támaszkodó bizarr tagozatú gerince, fantasztikus alakú sziklái, melyeket a képzelet játéka iskolába siető gyerekeknek, liszteszsákoknak, görög isteneknek stb. tekint és a nyári esti szikla-izzás biborfénye nagyon is megérdemlik az érdeklődést, sőt kultiválást."*

Folytatása a 4. oldalon.

(Folytatás előző lapszámunkból.)

Ebben a történelmi, politikai kontextusban az RMDSZ-nek lehetősége lett volna megkérni a támogatás árát. A kilencvenes évekbeli PER-tárgyalások egyik kulcsfigurája, a szociáldemokrata Viorel Hrebenciuc mellett számos befolyásos román politikus vett részt azokon a tárgyalásokon, melyeket az erdélyi magyar sajtó Neptun 2-ként emleget. A Brassópojánán 2014 júniusában, illetve októberben szervezett két megbeszélésen jelen voltak Tamás Sándor Kovászna megyei tanácselnök, Antal Árpád sepsiszentgyörgyi polgármester, Tánczos Barna szenátor, valamint a mindenkori főtárgyaló, Borbély László képviselő, alelnök. A második tárgyaláson Markó Béla volt RMDSZ-elnök is részt vett. A román fél meglepően nyitottnak mutatkozott a magyar kérések iránt. Ugyanakkor jelezték, a kérések közül néhány – konkrétan az autonómiára vonatkozó felvetés – így, ebben a formában nem menne át a törvényhozáson, mivel egyetlen román politikus sem vállalhatja fel azt. Viszont ha sikerülne kikerülni az autonómia fogalmát, a jogosítványokat pedig több, kevéssé feltűnő törvényben „el lehetne rejteni", akkor nem lenne esélytelen. Szó volt még a nyelvhasználatról is. Román részről jelezték, annak nincsen esélye, hogy a magyar nyelv hivatalos nyelvvé váljon, azonban regionális nyelvként, nem hivatalos nyelvként el lehet ismerni. A neptuni engedmény-politikát máig nem sikerült meghaladni…

Tőkés László a 20. század utolsó évtizedében is sokszor felemelte a hangját a forradalom alatt történtek kivizsgálása érdekében, s az ezredforduló után is folyamatosan síkra szállt a maradéktalan feltárás, felelősségre vonás és igazságtétel érdekében. 1996-ban tiltakozott az RMDSZ-nek a kormánykoalícióban való feltételek nélküli részvétele ellen. 2002-ben beperelte az RMDSZ-t a bukaresti bíróságon, mert annak vezetősége és miniparlamentje a kongresszus korábbi elhatározását figyelmen kívül hagyva elszabotálta az erdélyi magyar belső választások kiírását. A kereset eredménytelen maradt. 2003-ban az RMDSZ szatmárnémeti kongresszusán a szövetség a tiszteletbeli elnöki tisztség eltörlése mellett döntött. Tőkés ezután megszervezte az Erdélyi Magyar Nemzeti Tanácsot (EMNT), amely a különböző autonómiaformák elérését tűzte ki céljául, és meghívta az RMDSZ-t mint a politikum képviselőjét, hogy a civil szervezetekkel és egyházakkal együtt vegyen részt a nemzeti tanács munkájában. Később a Kárpát-medencei Magyar Autonómiatanács szervezésében, munkájában is részt vett, annak mindmáig elnöke.

• **Bencze Mihály**

Ft. Tőkés László méltatása

2004-ben harmadik, és egyben utolsó püspöki mandátumát nyerte el, újabb hat évre. Az év őszén mint az EMNT elnöke közvetíteni próbált az RMDSZ és az erdélyi Magyar Polgári Párt között, a parlamenti választás előtti kiegyezés érdekében. 2007-ben a romániai EP-választások során a szavazatok 3,44%-át szerezte meg, ezzel független egyéni képviselőként bejutott az Európai Parlamentbe. Az Európai Néppárthoz való csatlakozását a szintén néppárti PD-L-es román és az RMDSZ-es képviselők azonban megakadályozták, így végül az Európai Zöldekkel együttműködő Európai Szabad Szövetség (EFA) frakciójába lépett be. 2008-ban szintén megpróbált közvetíteni az időközben megalakult Magyar Polgári Párt és az RMDSZ között, hogy a magyarságnak egységes, erős képviselete lehessen a román parlamentben, ismét eredménytelenül. A 2009-es romániai EP-választáson megint mandátumot szerzett, ezúttal mint az EMNT és az RMDSZ közös jelöltje. Ezután az Európai Néppárt frakciójának tagja lett. 2010 júniusában az EP-alelnöki posztjáról leköszönő Schmitt Pál utódjául jelölte a Fidesz, mely tisztségbe az EP meg is választotta. A 2010-ben megalakult Erdélyi Magyar Néppárt (EMNP) védnöke. Tőkés László nevét viseli a kisvárdai Tőkés László Alapítvány, amely évente kiosztja díját a kuratórium által kiválasztott személyiségnek.

Felesége, akivel a diktatúrabeli üldöztetést végigszenvedte, Joó Edit volt; házasságuk sajnos 2009-ben felbomlott. Közös, mára „kirepült" gyermekeik Máté, Ilona és Márton. 2013-ban feleségül vette Lévay Tündét (sz. 1982), akitől két fia született, Apor és Endre.

Tőkés László folyamatosan jelen volt az elmúlt évtizedekben a médiában közszereplései és megnyilatkozásai révén, írásai jelentek meg az egyházi és világi sajtóban, valamint könyveivel is dokumentálta ezt a történelmi korszakunkat. Főbb kiadványok: *Zur Winterzeit der Welt* (társszerző, Berlin, 1980), *With God, for the people. The autobiography of László Tőkés; as told to David Porter* (London, 1990), *Temesvár ostroma '89* (Bp., 1990*), „Ahol az Úrnak lelke, ott a szabadság". Válogatás Tőkés László igehirdetéseiből 1986–1990;* (Bp., 1990), *Istennel a népért. Tőkés László életútja ahogyan David Porternek elmondta* (Bp., 1991), *„Ideje van a szólásnak"* (válogatott írások, Nagyvárad, 1993), *Egy kifejezés és ami mögötte van / What's behind a statement;* (Vörösberény, 1993), *Temesvár szellemében. Ökuménia és megbékélés* (Nagyvárad, 1996), *Temesvári memento* (Kolozsvár, 1999), *Asediul Timişoarei (Temesvár ostroma)* (Nagyvárad, 1999), *Remény és valóság. Egyház- és kisebbségpolitikai írások*, 1989–1999 (Nagyvárad, 1999), *Rádióba mondom. Rádiós igehirdetések, igei alapú beszédek (2001–2003)* (Nagyvárad, 2003), *Remény és valóság. Összegyűjtött írások* (új, jelentősen bővített kiadás, Bp., 2006), *Hit és nemzet. Tőkés László breviáriuma* (Bp., 2017.) *Kálvin és a kálvinizmus Erdélyben* (Nagyvárad, 2017), *Ami egy perc alatt elmondható… – Tőkés László napirend előtti felszólalásai az Európai Parlamentben* (Nagyvárad, 2019), *Kiútkeresés a hazugság világából – A romániai magyar református egyház helyzete a kommunista diktatúrában. Beszámoló. Ajánlások* (Nagyvárad, 2020).

Az erdélyi és a Kárpát-medencei magyarságért kifejtett nemzetközi munkáját számtalan díj értékelte, a romániai rendszerváltásban betöltött szerepéért Nobel-békedíjra is jelölték 1990-ben. Néhány elismerése: Berzsenyi-díj (Magyarország, 1989), Bethlen Gábor-díj (Magyarország, 1989), Roosevelt-díj (Hollandia, 1990), a Regent University díszdoktora (Virginia Beach, Amerikai Egyesült Államok, 1991), a debreceni Református Teológiai Akadémia díszdoktora (1990), a Hope College díszdoktora (Holland, Michigan, USA, 1991), Geuzenpenning-díj (Hollandia, 1991), az Európai Tiszteletbeli Szenátus tagja (1992), a Johannita Lovagrend tagja (1993), Pro Fide-díj (Finnország, 1993), Bocskay-díj (Magyarország, 1995), Magyar Örökség díj (Magyarország, 1996), a katalóniai CIEMEN-központ kisebbségi díja (Barcelona, Spanyolország, 1996), Leopold Kunschak-nagydíj (Ausztria, 1998), Hűség-díj (Magyarország, 1999), A Magyar Köztársasági Érdemrend nagykeresztje (Magyarország, 1999), Szent István-díj (Magyarország, 2003), Truman-Reagan-szabadságérem (Washington, Amerikai Egyesült Államok, 2009), Petőfi-díj (Magyarország, 2009), Bocskai István-díj (Debrecen, Magyarország, 2009), Robert Schuman-díj (Strasbourg, 2009), Románia Csillaga érdemrend, lovagi fokozat (2009, visszavonva: 2016), Magyar Becsület Rend (2016). Több településen is díszpolgárrá avatták, 2014-ben megkapta a Duna-díjat.

Főtiszteletű Tőkés László Püspök Úr!

Hatalmas életműve elismeréseként a barcasági magyarság részéről fogadja szeretettel a Zajzoni Rab István-díjat.

Isten éltesse!

Hétfalu honlapja
www.hetfalu.ro
Miniszterelnökség Nemzetpolitikai Államtitkárság
Bethlen Gábor Alapkezelő Zrt.

● KOVÁCS LEHEL ISTVÁN

A Szág-hegységről – egy hegy tragédiája

Minden bizonnyal a hegyeknek is megvannak a maguk tragédiái, és ezeken nem feltétlenül természeti csapásokat, földrengéseket, vulkánkitöréseket, földcsuszamlásokat stb. értünk, hanem olyanokat is, amelyek – mint az embernél is – az identitásuk elvesztéséhez vezetnek.

Van a Barcaságnak egy furcsa hegysége, amelyet valahogy elfelejtettek térképre rajzolni, pontosabban fogalmazva besorolni a „nagy" hegységek osztályába. Amolyan „árva" hegy lett, a „senki hegye", amely hol ide, hol oda tartozik annak függvényében, hogy a leíró épp melyik hegységből érkezik.

A Szág-hegységről (Munții Țaga) van szó, amelyet gyakran a Persányi-hegység részeként említenek, de szerepel a Fogarasi-havasok vagy a Józer-Păpușa-hegység részeként is.

Hogy hova tartozik igazából, erről lehet vitázni, minden esetre számos ellentmondás található a besorolásoknál.

Vegyük például a wikipédia leírását: *„A Déli-Persány-hegység (Sudici) vagy Szág-hegység (Muntii Taga) a Fogarasi-havasok és a Központi-Persány-hegység között helyezkedik el. Gyakran a Fogarasi-havasok részeként emlegetik. Itt található a hegység legmagasabb pontja a Szág-hegy (1641 m). Nyugaton, a Brassói-medence fölé emelkedő csúcs a feketehalmi Nagy-Fekete-hegy (1292 m)."*

A Persány-hegység (régebben Persányi-hegysor, Apácai-hegysor vagy Krizbai-havas, Geisterwald, Munții Perșani) a Keleti-Kárpátok déli részén elhelyezkedő középhegység, Brassó megye, Kovászna megye és Hargita megye területén. A 100 km hosszú hegysor területe közel 1000 km^2. Délen a Fogarasi-havasok, Királykő, Bucsecs közé ékelődik be, északon felvonul egészen a Hargitáig.

Minden földrajzi leírás egyetért azonban abban, hogy a Persányi-hegység legmagasabb hegye a Kotla (Feketehegy, Nagy-Feketehegy, Schwarzberg, Măgura Codlei). Az 1292 m magas csúcsba kiemelkedő hegy nevét valószínűleg alakjáról kapta. A szláv eredetű kotla szavunk jelentése: cserépből vagy vasból készült nagyobb edény, lábas; bogrács, üst. S valóban, a hegynek fordított üst alakja van.

Ha a Szág-hegységet a Persányi-hegységhez sorolnánk, akkor a Szág-hegy (1641 m), de még a Csuma-tető (1630 m) is megelőzné a Kotla magasságát. Miért nem ez akkor a Persányi-hegység legmagasabb hegye?

Sokan a Fogarasi-havasokhoz (Fogarascher Gebirge, Munții Făgăraș) sorolják a Szág-hegységet, ám ennek ellentmond a viszonylag nagy távolság és az eltérő geológiai felépítés.

Létezik még egy hegység, amely beékelődik a Fogarasi-havasok és a Királykő közé, ez a Józer-Păpușa. Több hegycsúcsa is meghaladja a 2400 métert, legmagasabb pontja a Vörös-hegy (Vârful Roșu, 2469 m). A Józer-hegységből ered a Bukaresten is áthaladó Dâmbovița folyó, amelyen a Besenyő-víztározó (Lacul Pecineagu) található a hegység északi részén.

Sokan ehhez a hegységhez sorolják a Szág-hegységet is, ám itt is ugyanaz a probléma, mint a Fogarasi-havasokkal. Eltérő a klíma, eltérő a geológiai felépítés, nem igazán mondható csak a hegység előhegyének…

Ha a klímát, a magasságokat és a geológiai felépítést vesszük figyelembe, akkor minden bizonnyal a Persányi-hegységgel mutatja a legnagyobb rokonságot.

Vitákra ad okot a hegység román neve is. Számos térképen Țagla-nak említik, az 1940-es katonai térképen jelenik meg Țaga-ként. A Habsburg Birodalom Második Katonai Felmérésén *Sage*-ként jelenik meg a csúcs, de térképeken használták még a *Sagla*, *Sagli* elnevezéseket is.

Mind a magyar, mind a román elnevezésére nincs egyértelmű magyarázat.

Legmagasabb pontja is vitatott kérdés. A pontos mérések alapján a Szág-hegy 1640,66 m magas, ám a Fața lui Ilie nevet viselő csúcs 1641,2 m. Egy régi szovjet térképen ez egyenesen 1657 m magasnak van feltüntetve, hasonlóan a Valentin Bălăceanu és Hedda Cristea által szerkesztett Fogarasi-havasok útikönyvben is (Edit. Sport-Turism, Bukarest, 1984).

Kulturális, honismeret tekintetében azonban a Szág-hegység sem marad alól a többi Barcasági-hegység közül. Számos monda, történet köthető hozzá.

1427-ben Zsigmond király Szászvolkánynak (Volkány, Villa Vulcani vagy Villa Wolkan, Wolkendorf, Wöl¬ken¬dref, Vulcan vagy Vâlcândorf) adományozza a Szág-hegységhez tartozó Csuma-tetőt (Hohe Koppe vagy Tschuma, Vârful Ciuma, 1630 m). A monda szerint a Persányi-hegységben vadászott Zsigmond király, s ezen a gyönyörű havasi legelőn akarta megvendégelni kíséretét, ám elfogyott a bora. A volkányi bíró lesietett a hegyről, ám, az akkor még híres szőlősökkel rendelkező faluban sem talált bort. Egyedül a pap lányának volt egy hordó bora, s nem is kért egyebet cserébe, csak tiszteletet a falunak. A bíró vedrekbe töltette a bort, szétszedette a hordót, majd felvitette az egészet a magas hegyre. Ott ismét összerakták a hordót, megtöltötték a 40 veder borral, majd virágokkal feldíszítve vitték a király elé. Így ajándékozta a király azon nyomban a Csuma-tetőt a pap lányának, s lett ez a községé.

1522-ben rendezték a szászvolkányiak a határvitájukat Zernyesttel (Zernest, Villa Czerne, Zernescht vagy Zernen, Sărnescht, Zărnești). A monda szerint a vitát pont a Csuma-tetőn lévő legelő okozta, s a zernyestiek készek voltak megvenni a szép havasi rétet, ám a volkányiak annyi garast kértek érte, amennyit egymás után le lehetett helyezni az ösvényre, a falutól a hegycsúcsig. A zernyestiek el is kezdték lerakni a pénzeket, ám a volkányiak észrevették, hogy a hátsók szedték fel a garasokat, s előre futva ismét lerakták azokat, így a csalás okán a legelő eladása meghiúsult, mi több, a volkányiak egy nagy határkövet építettek, s szabályként vezették be, hogy aki először lépi át a két falu határát, lefektetik a kőre, s addig korbácsolják, míg ki nem jelenti, hogy Volkány határa szent és sérthetetlen.

Érdekes a Csuma-tető elnevezése is. Barcasági csángó tájszóként a *csumá*nak három jelentése van, egyrészt a betegséget jelenti: pestis *fn* [Orv.], mint a román *ciumă*, másrészt egy betegségdémon neve, harmadrészt pedig duzzadást, dudort is jelent, valószínű ez adhatta a kidudorodó csúcs nevét.

A Szág-hegység a ritkán, sőt nagyon ritkán látogatott hegyeink közé tartozik, jelzett utak nincsenek, utoljára Lehmann Károly (1894–1990) emlegetett egy csúcsra vezető jelzett ösvényt az 1970-es években, mi pedig 2000-ben találtunk egyetlen egy oszlopot a Barca baloldali mellékfolyója, a Bârsa Fierului gázlójánál, miszerint: *„Spre Vf. Ciuma, prin Găozea, 2¾ h"*. A jelzés tanúsága szerint egykoron ezt az útvonalat piros háromszög jelezte.

A Szág-hegység helyneveivel nem sokan foglalkoztak, Heinrich Wachner is épp csak hogy megemlíti a *Kronstädter Heimat- und Wanderbuch* című művében (Hiemesch, Brassó, 1934), mind a magyar, mind a szász, mind a román helynévanyag lassan feledésbe merül.

A besorolás ellentmondásossága és a honismereti, helyrajzi értéke miatt talán a Szág-hegység megérdemelné, hogy önálló hegységként kezeljük, ne legyen más csoportba besorolva. Ugyanazzal a ranggal vonuljon be a barcasági hegyek sorába, mint a Nagy-kőhavas, a Keresztény-havas, a Királyő vagy a Csukás, netán a Bucsecs. Illene, hogy felkutassuk, felelevenítsük helynévanyagát, és illene, hogy friss útjelzésekkel ellátva, kapcsoljuk be a turisztikai forgalomba!

* KIADJA A HÉTFALUSI MAGYAR MŰVELŐDÉSI TÁRSASÁG – © HMMT, 2022. * ISSN 1582-9006 *

• KOVÁCS LEHEL ISTVÁN

MIT TUDUNK A TÉSZLÁRÓL?

Folytatás az 1. oldalról.

„A Csukás gerincének kőbordái közelében, tehát úgyszólván lábánál a Tészla juramész kúpja alatt a virágos alhavasi legelő szélén egy kis faház, az EKE menedékháza nyújt vihar esetén oltalmat a tetőre igyekvő turistának. A 2 szobás famenedékház régebben kordonház volt (a Csukás gerincén végződik a magyar határ) mint Hosszúfalu csángó község tulajdona. Az 1899-ik évben Förder Sándor, az EKE Brassó vármegyei osztályának pénztárosa felhívta a központ figyelmét arra, hogy a kordonház üresen áll ajtók és ablakok nélkül, átadva az enyészetnek és vihar játékának. Jó volna megvásárolni és menedékházzá átalakítani, hogy ez által a Csukás gyér látogatóinak száma gyarapodjék. A központ sietett az életre való eszmét megvalósítani. Segítségére jött Hosszufalu község derék elöljárósága Lukács Károly jegyző és Islik István főbíró személyében, kik keresztülvitték azt, hogy a község díjtalanul adta át a házat az EKE-nek. A menedékházzá való átalakítás, kijavítás 145 forint költséggel még ugyanazon évben megtörtént. Sipos István csángó gazda volt az építőmester. Kőalapokra helyezte, tüzelő hellyel, priccsel, padokkal, asztallal stb. szerelte fel, egyszóval alaposan rendbehozta a kis házat.”

A Csukás nyugati részéről így ír Gyárfás Győző az *Erdély* 1905. évi, 14. évfolyam, 9–10. számában: *„Előhegye: a kopasz Tészla és a Hétfalu fölött emelkedő hegyek egy óriási fekvő nőalakot mutatnak körvonalakban, amelynek fejét, a »Mária Terézia« fejét – éppen a Tészla alkotja. Délelőtti világításban a fehér mészkő-konglomerátum a felfésült, magas frizurás fejet csakugyan kinagyolt szoboralakzatban mintázza, míg az emelkedő kebel két sötét fenyves csúcsban csatlakozik, a hatalmas torzó folytásaképpen, a fejhez.”*

A Tészla-réten több Csukásra vezető turistaút is kereszteződik. A Döblenből és a Babarunkából is jönnek fel ide ösvények.

A régi Brassói Lapokból tudjuk felidézni, hogyan nézett ki egy Csukás-túra a XX. század elején: *„Az E. K. E. Brassómegyei osztálya f. hó 13-án egy minden tekintetben szépen sikerült kirándulást tett a Csukásra. Reggel 4 órakor volt a gyülekező a Kertsch villa előtt, hol mintegy 28 turista helyezkedett el kocsikra, útközben még többen csatlakoztak, köztük dr. Semsey Aladár hétfalusi főszolgabíró, Török Irén áll. tanítónő, Erődi Jánosné s mások. Ó-Sánczon, Tészlán keresztül ½ 10 órakor értek a kirándulók a román határra. Itt volt a reggelizés; innen a Zénoga Bretocsa oldalán haladt fel a társaság, minden percben más és más, de mindig elragadó szép tájképekben gyönyörködve, míg ebédre felért a Csukás előtt lévő nyakra. Itt várták az előre küldött legények lobogó tüzekkel, hol csakhamar kezdetét vette az ebédfőzés. Amíg ez tartott, a társaság nagyobb része megmászta a Csukás 1958 m magas ormát. Fent a magasban kigyönyörködték magukat, elénekelték a Szózatot, a Hymnuszt; ebéd után visszaindultak s a tészlai menedékháznál rövid pihenőt tartva folytatták útjukat. Este 10 óra volt már, mire ki-ki ismét visszatért az otthonába egy szép nap emlékével. Szíves örömmel ismerjük el, hogy e jól sikerült kirándulás főérdeme Förder Sándor és dr. Zakariás János urakat illeti.”*

Dr. Zakariás János (1867–1945) ügyvéd, a brassói *Magyar Újság* szerkesztője, az EKE Brassó megyei elnöke (1900–1903) és később alelnöke (1904–1910) volt. Mint a dualizmuskori parlament politikusa, a Magyar Képviselőház tagja volt 1906–1911 között.

A Tészlán egy küszöbös barlang található a Tészla-réttől mintegy 300 m-nyire. A 10 m magas barlang mintegy 14 m hosszú. Előtte egy 4 m-es küszöb található. A Hades sportklub tagjai fedezték fel 1980-ban. Térképét Grigore Stelian készítette el. A barlangkatalógusban az 1211/1 számmal illették.

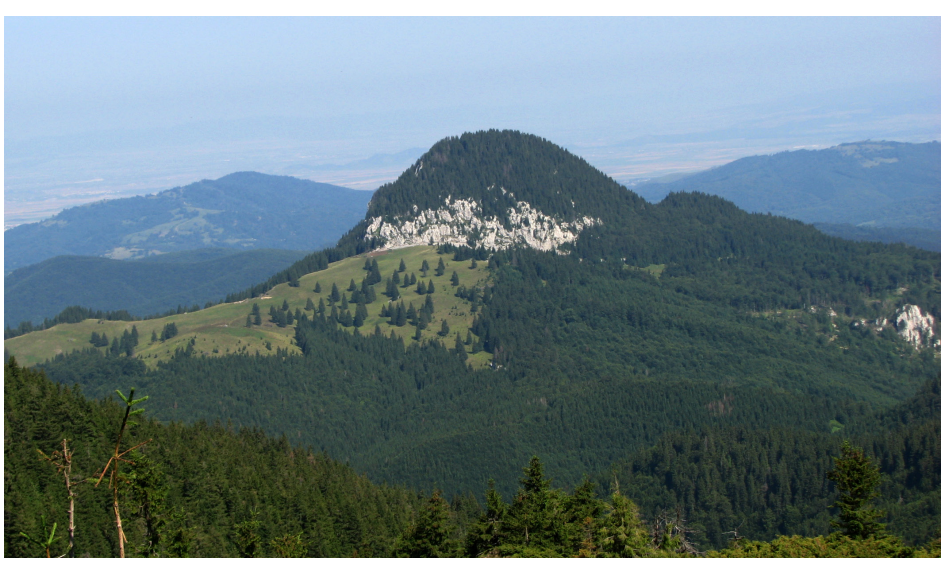

• Bencze Mihály

ELFELEJTETT GYÓGYÍTÁS

Zajzon völgyi öreg táltos, ismerte a bajokat,
Kóstolgatva számolta a januári juhokat.
Nesztelen puha havon lépdelt, s nagyokat sóhajtott,
Mint a prédáját leső farkas, ha éhes, s felajzott.

Vicsorgott a tavasz, incselkedett a sok kis virág,
Csalogatták a napfényt, ne legyenek heves viták.
Pattantak a barkák, s a legények ostorcsapása,
Szoknyája pörgött a nyárnak, ez az élet varázsa.

Kérkedik az idő, felemészti a múltat, s jelent,
Bizarr jövő tükrében, faluközösséget teremt.
Ékes hajnal csilingel az ablakon, s kutya ugat,
Lapockát farag a hegyekről alászálló huzat.

Ellopja a telehold, s boricások közé áll be,
Karácsonyig rejtegetné, a vén kuka bőrébe.
Bepanaszolja a táltosnak a huzat, s a falu
Apraja nagyja, kivonul a völgybe, nem kell zsaru.

Leültetik a kis holdat, s mindenki körbe állja,
Csodás történetet mesél róla, de nem bírálja.
Emlékek, melyek örömmel töltik el a szíveket,
Lassan felnő, s elfelejti a gyerekes csínyeket.

Megbánja a tettét, s a lapockát vissza is adja,
Oly boldog a huzat, a békepipát is elszívja.
Minden ember jónak születik, csak néha eltéved,
Vissza kell hozni közénk, lásd be, ő is a te véred.

Rossz cselekedet egy segélykérés, Isten is tudja,
Drága kincs a hit, erre nem minden embernek futja.
Semmit se erőltess, a lényeg úgy is megy magától,
Álmod is valóra váll, távol a világ zajától.

Minden élmény belső világod tükre, s csillagoddal
Forog a sorskerék, s teremts másoknak is jót, okkal.
Ezt mondta a táltos, s nyomában rögtön borvíz fakadt,
Fenyvesek suttogásában, Zajzon népe megmaradt.

(Zajzon, 2012. május 15.)

• KOVÁCS LEHEL ISTVÁN

ZAJZONI RAB ISTVÁN-ÉV

Középiskolánk, cserkészcsapatunk, díjunk, s ki tudja még hány jeles ismérvünk névadója, Zajzon szülöttje, a forradalmár lelkű költő, a magyarok őshazáját felkeresni vágyó, a néprajzi szokásainkat aprólékosan leíró hétfalusi csángó földink, Zajzoni Rab István születésének 190., halálának 160. évfordulójára emlékezünk.

A Hétfalusi Magyar Művelődési Társaság, a Zajzoni Rab István Középiskola, a 059-es Zajzoni Rab István Cserkészcsapat, a Barcasági Csángó Alapítvány az idei évet Zajzoni Rab István-évvé nyilvánította, s ahol csak teheti, megemlékezik a költőről.

Zajzoni Rab István 1832. február 2-án született Zajzonban, Brassóban hunyt el súlyos tüdőbetegség következtében 1862. május 14-én. 30 évet élt, de ez a 30 év egy kiteljesedett, ám nélkülözésekkel teli élet volt.

A családi házból, a zajzoni iskolából életútja a brassói szász gimnáziumba vezette, 1848-ban honvédnek szeretett volna beállni, de ifjú kora és törékeny alkata meggátolta. Apja kívánsága szerint Pestre utazott, hogy teológiát tanuljon, ám végül a bölcsészkaron kötött ki. Példaképéül Kőrösi Csoma Sándort választotta, és serényen nekilátott a keleti nyelvek tanulásának. Hunfalvy Pál és Repiczky János kedvenc növendéke volt. 1855-ben Bécsben fél éven keresztül hallgatott hittudományi előadásokat, majd belügyminisztériumi fogalmazó lett. Ekkor látott napvilágot a *Magyarok kürtje* és a *Kordalok* verseskötete. Táncsics Mihály forradalmi mozgalmának tagjaként került Budán börtönbe. Harmadik verseskötete a *Börtöndalok*.

Munkatársa volt a *Hölgyfutár*, az *Alföld*, a *Vasárnapi Újság* című lapoknak, valamint a *Családi Kör*-t is szerkesztette. Egészsége folyamatosan romlott, szándékában állt hogy segédlelkészi vagy segédtanítói állást elvállalva visszatérjen szülőföldjére. Brassóba érkezése után már csak két napot ért meg.

Emlékezzünk Zajzoni Rab Istvánra, szenteljük emlékének a 2022-es évet!

* SZERKESZTŐSÉG: RO-505600 NÉGYFALU, GEORGE MOROIANU UTCA (NAGYÚT) 87. SZÁM * TELEFON: 0268 / 275 773 *